

English follows Hebrew

ההיסטוריה הערבית-אסלאמית: משבטים לאימפריות / סמסטר ב' תשפ"ז

מרצה: פרופ' מירי שפר-מוסנזון

משרד: גילמן 427; **טלפון:** 03-640-7060; **דוא"ל:** shefer@tauex.tau.ac.il

תיאור הקורס והטריילר לקורס המקוון

מתגוררים במזרח התיכון אבל לא באמת מכירים את ההיסטוריה של האסלאם? אם כך זהו הקורס עבורכם. הצטרפו למסע של אלף שנות היסטוריה, לגילויים מפתיעים, לשבירת מיתוסים ולהצצה לחייהם של האנשים שחיו בעבר במרחב שלנו. קורס זה בנוי משני חלקים: החלק הראשון מציג את האירועים הפוליטיים העיקריים באופן כרונולוגי מהולדתו של מוחמד במאה ה-6 לספירה ועד להופעת העות'מאנים במזרח התיכון בראשית המאה ה-16; החלק השני סוקר את המציאות החברתית, הדתית והתרבותית של המזרח התיכון בימי הביניים. בשנת תשפ"ו הקורס עובר שדרוג ויכלול תכנים חדשים ונוספים.

איך תלמדו?

זהו קורס מקוון במלואו, שמאפשר לסטודנטים ללמוד בקצב שלהם תוך עמידה בלוחות הזמנים של מטלות הביניים. שני מפגשים בזמן אמת יתקיימו בזום. בתחילת הסמסטר ניפגש להיכרות ולהסברים על הקורס ושוב לקראת המבחן במועד א'. הקורס מתקיים בעברית בבלטפורמת "קמפוס IL" עם תמיכה בערבית ובאנגלית. הגרסה האנגלית, עם תמיכה בעברית ובאנגלית, היא ב-[edX](#). הקורס המקוון מציע חוויית למידה ייחודית עם קהילה בינלאומית של לומדים שכוללת מגוון שיטות למידה: הרצאות מוקלטות קצרות, ריאיונות עם חוקרים מהעולם, קטעי קריאה ממקורות ראשוניים ומשניים, ושאלות לדיון. במהלך הצפייה בשיעור משולבות שאלות קצרות שנועדו לבדוק הבנה ועליהן מקבלים משוב מיידי.

מטלות

במהלך הקורס הסטודנטים נדרשים להגיש בחנים, להעלות פוסטים בפורום מקוון למעבדות ההיסטוריונית, ולהיבחן במבחן מסכם של האוניברסיטה. המבחן המסכם הוא מבחן "אמריקאי". ציון חיובי במבחן הוא תנאי הכרחי להשלמת הקורס.

סדר השיעורים

חלק א – המסגרת הפוליטית: 1000 שנים של היסטוריה אסלאמית (500-1500)

שיעור 1: חצי האי ערב בתקופה האסלאמית המוקדמת

- חצי האי ערב בתקופה הטרם-אסלאמית: הזירה המקומית
- חצי האי ערב בתקופה הטרם-אסלאמית: הזירה האזורית
- מוחמד: האיש
- מוחמד: מנהיג הקהילה
- ראיון עם ד"ר לאה קינברג: מקורות אסלאמיים מוקדמים
- מעבדת ההיסטוריונית: ניתוח חדתי על פתיחת הבטן של מוחמד
- **בוחן שיעור 1**

שיעור 2: המדינות האסלאמיות הראשונות -- הראשדון והאומיים

- תקופת המעבר לאחר מותו של מוחמד
- הראשדון: הח'ליפים ישרי הדרך והמדינה האסלאמית הראשונה
- השושלת האומיית
- ההתרחבות הטריטוריאלית המוקדמת
- המנהל בתקופה האסלאמית המוקדמת
- ראיון עם פרופ' גדעון אבני: מרחב ושלטון במדינות האסלאמיות המוקדמות
- הזהות האסלאמית המוקדמת
- ראיון עם ד"ר עידו בן-עמי: המתאסלמים החדשים
- ראיון עם ד"ר רחל יוקליס: הקנוניזציה של הקוראן – היבטים חומריים
- מעבדת ההיסטוריונית: קריאה בכרוניקה ערבית-אסלאמית על רצח הח'ליף השלישי
- **בוחן שיעור 2**

שיעור 3 : העבאסים -- כשבגדאד והערבים שלטו בעולם

- עלייתם של העבאסים לשלטון
- הופעת השפחות והתפתחות ההרמון
- הפקידות העבאסית
- מעבדת ההיסטוריונית : ההרמון העבאסי -- מבט מבפנים
- ביזור, התנתקות מהמרכז ומשמעותה של ריבונות
- מגבלות השלטון העבאסי : עימות בין הח'ליפים לאנשי הדת
- מגבלות השלטון העבאסי : הבוהיה והסלג'וקים
- איומים על הלגיטימציה העבאסית : האומיים באיבריה והפאטימים בצפון אפריקה וסוריה
- ראיון עם פרופ' אמירה ק. בניסון : שיחה על צפון אפריקה בתקופה העבאסית ואיבריה המוסלמית
- מסעות הצלב ועלייתו של צלאח אל-דין
- בוחן שיעור 3

שיעור 4 : העמים התורכים בעולם המוסלמי הטרנס-מודרני

- היכרות עם העמים התורכים
- המהפך התורכי : מעבדים לשליטים
- המדינה הסלג'וקית : שינויים ומורשות
- מעבדת ההיסטוריונית : שחזור המציאות היום-יומית בערבות אסיה בהתבסס על שירה וחפצי אמנות
- לידתה של "תורכיה"
- הסולטנות הממלוכית : עבדים צבאיים הופכים לסולטאנים
- ראיון עם פרופ' דניאלה טלמון-הלר : שיחה על תרבות פופולארית והאסלאם המיסטי
- הסולטנות הממלוכית : הסוף
- ראיון עם פרופ' נוקת ורליק : הסוף של הממלוכים והופעתם של העות'מאנים
- בוחן שיעור 4

שיעור 5 : המונגולים והעולם המוסלמי הבר-מונגולי, המאות ה-13 עד ה-16

- התחלת היחסים בין המוסלמים והמונגולים
- ראיון עם פרופ' מיכל בירן : הכיבוש המונגולי והמורשות ארוכות-הטווח שלו
- השפעה מונגולית על המזרח התיכון : ביסוס הסולטנות הממלוכית, 1250-1517
- השפעה מונגולית : השושלות המוסלמיות-מונגוליות והאימפריה העות'מאנית
- מעבדת ההיסטוריונית : מונומנטים שמדברים -- תרבות חומרית מרכז-אסייתית
- סיכום חלק א' : המסגרת הפוליטית לעליית המדינות והאימפריות המוסלמיות
- בוחן שיעור 5

חלק ב : סביבה, חברה, זהויות

שיעור 6 : סביבה, קהילה, אדם

- מבוא לחלק ב' של הקורס
- טיפולוגיה של התיישבות עירונית במזרח התיכון בימי הביניים
- ראיון עם פרופ' גדעון אבני : הנוף וההתיישבות במזרח התיכון המשתנה
- פילנתרופיה וחשיבותה בסביבה העירונית
- מוסדות עירוניים חברתיים : מסגדים ובתי מרחץ
- המערכות המשפטיות של קהילה עירונית
- מעבדת ההיסטוריונית : מבט מבחוץ -- נוסע מאיראן מתאר התיישבות מוסלמית
- בוחן שיעור 6

שיעור 7 : זהויות דתיות במזרח התיכון -- אסלאם, נצרות ויהדות

- הפסיפס הדתי של המזרח התיכון
- זהות מוסלמית : חמשת עמודי האסלאם
- היווצרותה של העדה השיעית : תהליך בן שלוש-מאות שנים
- מעבדת ההיסטוריונית : התפיסה השיעית של שלטון
- נוצרים ויהודים : מעמד תאולוגי ומשפטי
- ראיון עם פרופ' נאסר בסל : היהדות תחת האסלאם
- חיי היום-יום של לא-מוסלמים במזרח התיכון
- ירושלים : עיר קדושה לשלוש דתות
- התאסלמות במזרח התיכון הימי בניימי
- בוחן שיעור 7

שיעור 8 : זהויות תרבותיות במזרח התיכון

- זהויות תרבותיות במזרח התיכון
- זהות ערבית : חוויה משותפת ומאחדת לצד חוויה מקומית ייחודית
- תרבות ערבית : שפה מדוברת ושפה כתובה
- ראיון עם ד"ר רחל יוקליס : היבטים ויזואליים וחומריים של השפה והכתיבה הערבית
- תרבות פרסית-מוסלמית
- מעבדת ההיסטוריונית : מיניאטורות פרסיות ואומנות איור כתב היד
- פרויקט התרגומים
- תרבות אסלאמית
- ראיון עם פרופ' נאסר בסל : השפה והספרות הערבית-יהודית
- הגניזה והחיים היהודיים
- בוחן שיעור 8

- מעבדת ההיסטוריונית המסכמת : ח'רבת אל-מפג'ר
- סיכום הקורס

Arab-Islamic History: From Tribes to Empires / Spring Semester 2026-2027

Lecturer: Prof. Miri Shefer-Mossensohn

Office: Gilman 427; **telephone:** 03-6407060; **E-Mail:** shefer@tauex.tau.ac.il

Course description and the [trailer](#) for the course

Learn about the history of the Arab and Muslim world during its first millennium, including political, social, and cultural aspects. You will study this course in two parts. The first presents the main political events that set the chronological framework for the course, namely from the 6th century to the arrival of the Ottomans in the Middle East at the beginning of the 16th century. The second part delves into the social and cultural realities of the medieval Middle East.

How will you study?

This online course on [edX](#) offers a unique and engaging learning experience with an international body of learners through a variety of methods: recorded video lectures & written essays; interviews with leading experts worldwide; reading primary and secondary passages; and discussion questions. Each lesson includes short questions that provide immediate feedback to help you gauge your understanding. The course is self-paced, allowing you to progress at your own speed while adhering to midterm assignment deadlines. Two real-time sessions will be held via Zoom. We will meet at the beginning of the semester for introductions and a course overview, and again ahead of the Moed A (first sitting) exam.

Assignments

The students are required to submit quizzes, post responses on the online Historical Lab forums, and take a final exam at the university. The exact schedules will be published before the beginning of the semester. The final exam, which is in multiple-choice format, is taken on campus. A passing score on the final exam is mandatory to complete the course.

If you fail the exam, the failing grade will be considered your course grade, without averaging it with your quiz grades.

List of Topics

Part A – The Political Framework: 1000 Years of Islamic History (500-1500)

Lesson 1: Early Islamic Arabia

- Pre-Islamic Arabia: The Local Scene
- Pre-Islamic Arabia: The Global Scene
- Muhammad: The Individual
- Muhammad: The Community Leader
- Interview with Dr. Leah Kinberg: Early Islam and Its Sources
- Historian's Lab: The hadith on opening Muhammad's heart
- Quiz lesson 1

Lesson 2: Introducing the First Muslim States -- The Rashidun & Umayyads

- The Transition Period after Muhammad's Death
- Rashidun: The Rightly Guided Caliphs and the First Islamic State
- The Umayyad Dynasty
- The early Territorial Expansion
- Early Islamic bureaucracy

- Interview with Prof. Gideon Avni: Space and Rulership in the Early Islamic States
- Early Islamic Identity
- Interview with Dr. Raquel Ukeles: The Canonization of Qur'an – The Material Aspects
- Interview with Dr. Ido Ben-Ami: New Converts, Shifting Identities
- Historian's Lab – Reading in a Muslim Chronicle
- Quiz lesson 2

Lesson 3: The Abbasids - When Baghdad and the Arabs Ruled the World

- The Abbasid Coming to Power
- The advent of concubines and the creation of the harem
- The bureaucracy
- Historian's Lab: The Abbasid Harem -- The View from Within
- Decentralization and the meaning of sovereignty
- The Limits of Abbasid Rule: the Buyhids and the Seljuks
- Threats on Abbasid Legitimation: The Umayyads in Iberia and the Fatimids in North Africa & Egypt
- Interview with Prof. Amira K. Bennison: A Discussion about Abbasid North Africa and Islamic Iberia
- The Crusades and the Rise of Saladin
- Quiz lesson 3

Lesson 4: Turkic Peoples in the Pre-Modern Islamic World

- Acquaintance with the Turkic Peoples
- The Turkish Makeover: From Slaves to Rulers
- The Seljuk State: Changes and Legacies
- Historian's Lab: Reconstructing Everyday Realities from Poetry and Artefacts
- The Birth of "Turkey"
- The Mamluk Sultanate: Military Slaves turned Sultans
- Interview with Prof. Daniela Talmon-Heller: A Discussion about Popular Culture and Mystical Islam
- The Mamluk Sultanate: The End
- Interview with Prof. Nükhet Varlık: The End of the Mamluks and the Advent of the Ottomans
- Quiz lesson 4

Lesson 5: The Mongols and the Post-Mongol Islamic world, 13th - 16th centuries

- The Beginning of the Muslim-Mongol Relations
- Interview with Prof. Michal Biran: The Mongol Conquest and Its Long-term Legacies
- Mongol Influences on the Middle East: The Establishment of the Mamluk Sultanate, 1250-1517
- Mongol Influences: The Muslim-Mongol Dynasties and the Ottoman Empire
- Historian's Lab: Monuments that speak -- Central Asian material culture
- Part A Wrap Up: The Political Framework of the Rise of Muslim States and Empires
- Quiz lesson 5

Part B – Environment, Religious and Cultural identities

Lesson 6: Environments, Societies, Individuals

- Introducing Part B of the course
- Typology of Urban Settlements in the Medieval Middle East
- Interview with Prof. Gideon Avni: The Changing Landscape and Settlements of the Middle East

- Philanthropy and its Importance in an Urban Setting
- Social Urban Institutions: Mosques and Hammams
- The Legal Systems of an Urban Community
- Historian's Lab: A View from the Outside – An Iranian Traveler Describes Arab Cairo
- Quiz lesson 6

Lesson 7: Religious Identities in the Middle East: Islam, Christianity, and Judaism

- The Religious Mosaic of the Middle East
- Five Pillars of Islam
- The Formation of the Shiites: A Three-hundred Years Process
- Historian's Lab: The Shiite Concept of Rulership
- Christians and Jews: Theology and Legal Status
- Interview with Prof. Nasir Basal: Judaism under Islam
- The Everyday Realities of Non-Muslims in the Middle East
- Jerusalem: One City, Three Religions
- Conversion to Islam in the Medieval Middle East
- Quiz lesson 7

Lesson 8: Cultural Identities in the Middle East

- Cultural Identities in the Middle East
- Arab Identity: Shared experience, a local specific experience
- Arab culture: Orality and written language
- Interview with Dr. Raquel Ukeles: Visual and Material Aspects of Arabic Language and Writing
- Persian-Muslim Culture
- Historian's Lab: Exploring Persian Miniatures
- The Translation Project
- The Islamicate Culture
- Interview with Prof. Nasir Basal: Judeo-Arabic Language and Literature
- Genizah and Jewish Life
- Quiz lesson 8

- Final Historian's Lab: Umayyad Construction
- Course Wrap Up